

KAS YRA SMURTAS ARTIMOJE APLINKOJE IR KAIP JĮ ATPAŽINTI?

Smurtas skirstomas į rūšis: **fizinis, seksualinis, psichologinis ir ekonominis**. Gali būti naudojamas vienos formos smurtas, tačiau dažniausiai pasitaiko keletą jų kombinacija, pavyzdžiui, seksualinis smurtas naudojamas kartu su fiziniu ir psichologiniu smurtu.

Smurtas prieš vaiką – vaiko patiriamas kito asmens neatsitiktinis veikimas ar neveikimas, darantis tam vaikui fizinį, emocinį, seksualinį poveikį, ar nepriežiūra, sukelti ar galinti sukelti žalą vaiko raidai, sveikatai ir orumui.

Fizinis smurtas – tai neteisėtas, tyčinis, prieš asmens valią jo organizmui daromas fizinis poveikis, kuriuo siekiama atimti gyvybę, padaryti žalą sveikatai, atimti laisvę, sukelti bejėgišką būklę, fizinį skausmą ar kitokias fizines kančias.

Fizinio smurto sukelta fizinė žala gali varijuoti nuo lengvo nubrozdinimo, mėlynių iki kaulų lūžių ar net gyvybei grėsmingų sužalojimų. Tai lengviausiai atpažįstama smurto forma, nes dažniausiai fizinis

smurtas palieka žymes ant asmens kūno, taip pat neretai apie patirtą fizinę traumą galima spręsti iš pasikeitusio asmens elgesio ar emocijų.

Fizinis smurtas prieš vaiką – kito asmens veiksmai prieš vaiką, sukeltys tam vaikui skausmą ir (ar) galintys sukelti arba sukeltys sveikatos bei raidos sutrikimų. Tokie akivaizdūs fiziniai požymiai, kaip mėlynės, nudegimo žymės, patinimai, pabrinkimai gumbai, nubrozdinimai, nutrynimai, žaizdos, įdrėskimai ir kiti odos sužeidimai, lūžiai, įvairaus laipsnio užgijimo žaizdos, turėtų sukelti susirūpinimą ir poreikį išsiaiškinti, kas atsitiko. Svarbu suvokti, ar pateiktas vaiko paaiškinimas atitinka sužalojimų turinį, kitaip sakant, ar pasakojimas yra tikėtinas ir atspindi realius įvykius.

Seksualinis smurtas – kėsintis į seksualinio apsisprendimo laisvę. Kartu su seksualiniu smurtu neretai naudojamas ir fizinis bei psichologinis smurtas.

Seksualinis smurtas – bet kokia situacija, kai kažkas priverstas dalyvauti nepageidaujamoje, nesaugioje arba žeminančio pobūdžio seksualinėje veikloje, net jei tas asmuo yra sutuoktinis, sugyventinis, yra seksualinė prievarta.

Seksualinis smurtas prieš vaiką – kito asmens veiksmai prieš vaiką, kuriais tas asmuo siekia patirti seksualinį pasitenkinimą arba gauti pelno iš seksualinių ar su jomis susijusių paslaugų ir kurie sutrikdo ar gali sutrikdyti normalią vaiko raidą ir žaloja ar gali žaloti jo asmenybę.

Psichologinis smurtas – pavojingas, visada sąmoningas, tyčinis poveikis kito žmogaus psichikai, verčiantis jį baimintis, kad dėl tolesnių grasinančiojo veikslių atsiras tam tikrų neigiamų padarinių.

Psichologinis smurtas – sunkiausiai atpažįstama ir nustatoma smurto prieš asmenį forma, nes ji nepalieka žymių ant kūno, jo pasekmės pasireiškia tik vėliau. Psichologinis smurtas siejamas su grasinimu, gėdinimu, žeminimu, patyčiomis, agresyvumu, nukreiptu į nukentėjusį, ir žodiniu užgauliojimu. Kai žmogus smurtauja psichologiškai, jis tarsi žaidžia su kito žmogaus mintimis, jausmais, savijauta. Tokiame santykiyje yra prarandama lygybė tarp dviejų žmonių, nes vienas tampa tarsi stipresnis, kontroliuojantis ir valdingesnis, o kitas paklusnesnis ir nukentėjęs. Psichologinis smurtas gali pasireikšti, tarp sutuoktinių, sugyventinių, tarp tėvų ir vaikų, šeimoje ar romantiniuose santykiuose.

Emocinis smurtas prieš vaiką – kito asmens nuolatinė neigiama nuostata dėl vaiko, jo individualumo nepripažinimas, pozityvios socializacijos trikdimas, sukeltis ar galintis sukelti žalą vaiko fizinei, psichikos, socialinei sveikatai ar raidai.

Emocinio smurto prieš vaiką rūšys:

- menkinimas - nuolatinis neigiamas vaiko, jo poelgių, pomėgių, darbų vertinimas;
- ignoravimas - toks suaugusiųjų elgesys, kai vaikas nuolat jaučia, kad suaugęs yra psichologiškai nuo jo atsiribojęs;
- eksploatavimas - nuolatinis vaiko naudojimas suaugusiųjų emocinėms, tarpasmeninėms, finansinėms ar kitoms problemoms spręsti;
- korupcija - vaiko skatinimas, kad jis įsitrauktų į asocialią ar destruktivią veiklą;
- socialinė izoliacija - neleidimas vaikui susiformuoti reikiamų socialinių santykių su socialine aplinka, tokių santykių nutraukimas;
- nuolatinis gąsdinimas;
- nuolatinis vaiko amžių neatitinkančių reikalavimų kėlimas;
- netinkama kontrolė - per griežta kontrolė, per didelis visko leidimas, nenuoseklumas.

Vienas iš pagrindinių požymių, leidžiančių įtarti, kad vaikas patiria emocinį smurtą yra elgesio ir emocinės būklės pasikeitimas. Neretai jie yra panašūs į požymius, pasireiškiančius vaikui patiriant kitų rūšių smurtą.

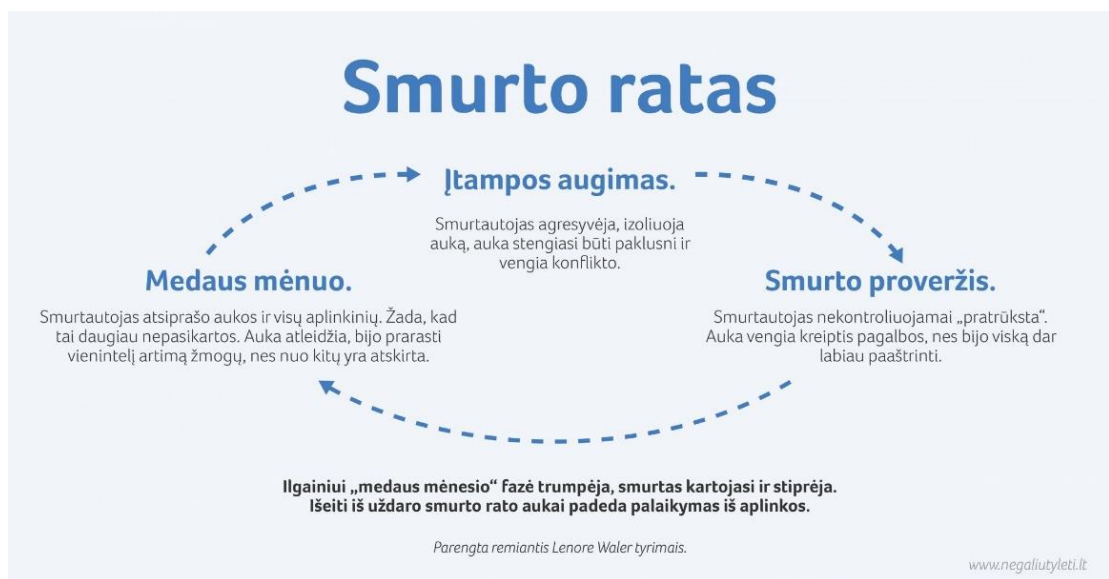
Dažniausiai pastebimi šie požymiai:

- pakitęs socialinio gyvenimo modelis: sunkiai suranda draugų arba atsiriboja nuo senųjų;
- vengia tų veiklų, žaidimų, kuriuos dalyvauja kiti vaikai;
- tapo tylesnis, uždaresnis;
- savęs nuvertinimas, nepasitikėjimas savimi;
- mokymosi problemos;
- miego sutrikimai;
- suicidinis, save žalojantis elgesys;
- piktnaudžiavimas psichoaktyviomis medžiagomis;
- gali pasireikšti prieštaraujantis, asocialus elgesys bendraamžių tarpe;
- stiprus, dažnas nerimas;
- pablogėjusi nuotaika;
- pakitęs, amžiaus neatitinkantis elgesys;
- psichologinės raidos atsilikimas;
- fizinės raidos atsilikimas (jei emocinis smurtas yra labai intensyvus);

- širdies, pilvo, galvos skausmai ar funkciniai vidaus organų sutrikimai, nesant medicininių priežasčių.

Vaiko nepriežiūra – taip pat yra viena iš smurto prieš vaiką formų, kai nuolat nėra patenkinami pagrindiniai vaiko fiziniai ir dvasiniai poreikiai, taip keliant grėsmę vaiko fizinei, pažintinei ir psichosocialinei raidai.

Dar viena artimoje aplinkoje pasitaikanti smurto forma - **ekonominis smurtas**. Tai smurto forma, pasižyminti tam tikra specifika, nes jo padariniai nėra akivaizdūs kitiems visuomenės nariams. Ekonominis smurtas gali būti įvairių formų: asmeniui neleidžiama dirbti, iš jo atimamas uždarbis, verčiama prašyti pinigų savo ir vaikų reikmėms, neduodama pinigų būtiniausiems dalykams (maistui, medicinos pagalbai, išsilavinimui), kontroliuojamas šeimos biudžetas ir vienvaldiškai priimami finansiniai sprendimai, atsisakoma išlaikyti vaikus tiek gyvenant santuokoje, tiek skyrybų atveju (kai vaikai lieka su motina).

KĄ DARYTI PATYRUS SMURTĄ?

Jei reikia pagalbos čia ir dabar iškart kreiptis į policiją numeriu 112. Jei smurtautojas yra šalia ir nėra galimybės kalbėti telefonu, galima numeriu 112 išsiųsti SMS žinutę. Žinutė turėtų būti rašoma be lietuviškų raidžių, joje reikia nurodyti savo vardą ir pavardę, tikslų vietos adresą (savivaldybė, seniūnija, miestas ar kaimas, gatvės pavadinimas, namo ir buto numeris) ir kas atsitiko. Jei

informacija bus neišsami, Bendrojo pagalbos centro pareigūnai turės ją tikslinti, tęsti susirašinėjimą ir reagavimas į pagalbos prašymą gali užtrukti. Todėl asmenims, galintiems tapti smurto artimoje aplinkoje aukomis, rekomenduojama iš anksto susikurti SMS pranešimo šabloną su galimu pagalbos prašymo turiniu.

Jei įtariama, kad galimai smurtą patyrė vaikas, apie galimą smurto atvejį pranešama artimiausiam Vaiko teisių apsaugos tarnybos skyriui.

Netylėkime! Sustabdykime smurtą...

*Medžiagą parengė visuomenės sveikatos specialistė,
vykdanti sveikatos priežiūrą mokykloje
Dainora Petkutė-Damašauskienė*

Parengta pagal: <https://socmin.lrv.lt>; <https://sam.lrv.lt>